

MCAER
कृषि परिषद

**महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व
संशोधन परिषद, पुणे
संशोधन शाखा**

संक्षिप्त टिप्पणी

महाराष्ट्र कृषी विद्यापीठे अधिनियम, १९८३ मधील कृषि परिषदेसाठी संशोधन विषयक तरतुदी

अ.क्र.	कलम	उद्दीष्टे
१	१२ (३) (अ)	कृषी विद्यापीठाने प्रस्तावित केलेल्या वार्षिक आराखड्यास किंवा त्यामध्ये अंतर्भूत योजनेस मान्यता देणे.
२	१२ (३) (जी)	संशोधन विषयक कार्यक्रमांचा वेळोवेळी आढावा घेऊन समन्वय घडवून आणणे आणि योग्य मार्गदर्शन व दिशा देणे.
३	१२ (३) (आय)	योजनांतर्गत व योजनेत्तर योजनांचे प्रस्ताव शासनास सादर करून विद्यापीठांना निधी उपलब्ध करून देणे.

कृषि परिषदेने संशोधन विषयक करावयाची कामे/उद्दीष्टे

अ.क्र.	कामे
१	चारही कृषी विद्यापीठांच्या संशोधन कार्याचा समन्वय साधून व्यवस्थापन करणे.
२	विद्यापीठे संशोधन कार्यक्रम राबवित असतांना अधिनियम, परिनियम व राज्य शासनाचे निर्देश यांचे पालन होते किंवा नाही याचे संनियंत्रण करणे.
३	विद्यापीठांमध्ये नविन संशोधन केंद्रे सुरू करण्यासाठी पुढाकार घेणे.
४	संशोधन प्रस्तावांची छाननी करून राज्य शासनाकडे सादर करणे.
५	विद्यापीठांच्या संशोधन परिषदांच्या बैठकांना निमंत्रित सदस्य म्हणून उपस्थित राहणे. अ. विभागीय संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती खरीप व रब्बी (ZREAC) ब. कृषि संशोधन परिषद (ARC) क. संचालक संशोधन समन्वय समिती (DRCC)
६	विद्यापीठांच्या संशोधन कार्याचे मुल्यमापन करून अहवाल परिषदेस सादर करणे.
७	संशोधनाशी निगडित असलेल्या बाबींबद्दल कृषी विद्यापीठे, भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद आणि राज्य शासन यांच्यामध्ये समन्वय अधिकारी म्हणून काम पाहणे.

❖ संयुक्त कृषी संशोधन आणि विकास समिती बैठकीमधील शिफारशी
(१९७३ ते २०२२ पर्यंत प्रसारित मान्यताप्राप्त संशोधन शिफारशीची संख्या)

विद्यापीठ	बैठकांची संख्या	संशोधन शिफारशी/तंत्रज्ञान			
		वाण निर्मिती	सुधारीत तंत्रज्ञान	कृषी यंत्रे/अवजारे	एकुण
मफुकृवि, राहुरी	१२	२८३	१६५६	४०	१९७९
डॉ.पंदेकृवि, अकोला	१३	१८३	१४९०	३९	१७१२
वनामकृवि, परभणी	१३	१४८	९७१	५३	११७२
डॉ.बासाकोकृवि, दापोली	११	१०८	१२३३	२३	१३६४
एकुण	४९	७२२	५३५०	१५५	६२२७
सरासरी		१५	१०९	३	१२७

❖ मागील दहा वर्षातील मान्यता प्राप्त शिफारशी (सन २०१२ ते २०२१)

विद्यापीठ	वाण	औजारे/यंत्र	तंत्रज्ञान शिफारशी	एकुण
मफुकृवि, राहुरी	९२	२७	७२३	८४२
डॉ. पंदेकृवि, अकोला	३५	३०	३६६	४३१
वनामकृवि, परभणी	२८	३१	२७३	३३२
डॉ. बासाकोकृवि, दापोली	२६	१३	४४३	४८२
एकुण	१८१	१०१	१८०५	२०८७
सरासरी	१८	१०	१८०	२०९

❖ मागील पाच वर्षातील मान्यता प्राप्त शिफारशी (सन २०१७ ते २०२१)

विद्यापीठ	वाण	औजारे/यंत्र	तंत्रज्ञान शिफारशी	एकुण
मफुकृवि, राहुरी	४२	१३	३३३	३८८
डॉ. पंदेकृवि, अकोला	२१	२३	१९२	२३६
वनामकृवि, परभणी	११	२०	१४८	१७९
डॉ. बासाकोकृवि, दापोली	१७	०६	२२७	२५०
एकुण	९१	६२	९००	१०५३
सरासरी	१८	१२	१८०	२११

❖ चारही कृषी विद्यापीठांची महत्वपूर्ण संशोधन विषयक उपलब्धी (१९७३ ते २०२२)

विद्यापीठ	नोंद केलेले पेटेंट	स्विकृत पेटेंटची माहिती	पीपीव्हीएफआरए पुणे येथे नोंदणीकृत वाणांची संख्या
मफुकृवि, राहुरी	१७	०३	५३
डॉ. पंदेकृवि, अकोला	३४	०१	४२
वनामकृवि, परभणी	१४	०२	६५
डॉ. बासाकोकृवि, दापोली	०६	०२	१७
एकुण	७१	०८	१७७

❖ विद्यापीठ स्थापनेपासून सन २०२२ पर्यंत चारही कृषी विद्यापीठांचे संशोधनातील महत्वपूर्ण योगदान

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी		
अ.क्र.	वर्ष / कालावधी	महत्वपूर्ण योगदान
१.	१९८६-२००४	कांदा- फुले समर्थ, बसवंत ७८०
२.	१९८२-२००६	हरभरा फुले दिग्विजय, विकास, विजय, विक्रम
३.	१९९६-२००७	ऊस को-८६०३२ व फुले -३६५
४.	२००४-२०१३	डाळिंब भगवा व फुले भगवा सुपर
५.	२००७-२०१२	रब्बी ज्वारी-अनुराधा, रेवती, सुचित्रा, वसुधा
६.	२०१८-२०२०	करडई फुले गोल्ड (एस एस एफ-१५-६५)
७.	२०१९-२०२१	उडीद फुले वसु (पीयु-०६०९-४३)

डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला

अ.क्र.	वर्ष / कालावधी	महत्त्वपूर्ण योगदान
१.	१९८५	उडीद-टीएयु १
२.	१९९२	भुईमुग- टीएजी १२४
३.	२००४	ज्वारी- पीकेव्ही क्रांती
४.	२००६	पीकेव्ही मिनी दाल मिल (३ अश्वशक्ती)
५.	२००७	हरभरा वाण : जाकी-९२१८
६.	२०१०	ट्रॅक्टर चलित रुंद वरंबा व सरी पध्दत पेरणी यंत्र
७.	२०१८	मोसंबी काटोल गोल्ड,न्युसेलर
८.	२०१९	भुईमुग- टीएजी ७३
९.	२०२०	चारोळी बीज प्रतवारी व फोडणी यंत्र

वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

अ.क्र.	वर्ष / कालावधी	महत्त्वपूर्ण योगदान
१.	१९८२- २०१८	कापुस : एनएचएच ४४
२.	२००२-२०१८	रब्बी ज्वारी : परभणी मोती व खरीप ज्वारी-परभणी शक्ती
३.	२००३-२०२०	सोयाबीन : एमएयुएस ७१, १६२, ६१२, ७२५
४.	२०११	तूर : बीडीएन ७११, बीएसएमआर ७३६, बीडीएन २०१३-४१
५.	२०१७	संकरीत बाजरी एएचबी १२००
६.	२०१७-२०१८	चिंच शिवाई
७.	२०१७-२०१८	बैलचलित बहुउद्देशीय यंत्र (पेरणी तणनाशक फवारणी)
८.	२०२१	करडई : परभणी सुवर्णा (पीबीएनएस-१५४)

डॉ.बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली

अ.क्र.	वर्ष / कालावधी	महत्त्वपूर्ण योगदान
१.	१९८२-२००२	आंबा : रत्ना, हापूस
२.	१९७१-२०१४	भात : कर्जत, रत्नागिरी, पनवेल, सहयाद्री
३.	१९७४-२०१५	काजू : वेगुर्ला १ ते ९
४.	१९९०-२००६	नारळ : टी X डी, डी X टी
५.	१९९८-२००५	जायफळ : सुगंधा, स्वाद, श्रीमंती
६.	२०२०-२०२१	कोकण कल्प खेकडा पक्कड
७.	२०२०-२०२१	बासाकोकृवि हस्त व पदचलीत इंधन वडी यंत्र

❖ प्रमुख वाण निर्मिती (पीक प्रकारानुसार)

अ.क्र.	पिकाचा प्रकार	महत्वाची पिके	विकसित वाण
१.	तृणधान्य	ऊस	को-८६०३२, फुले-३६५
		खरीप ज्वारी	परभणी शक्ती, सीएसव्ही-४५,
		रब्बी ज्वारी	फुले यशोमती, परभणी मोती
		संकरीत बाजरी	एएचबी-१२००,
२.	कडधान्य	तूर	बीडीएन-७११, बीडीएन-२०१३-४१(गोदावरी).
		उडीद	टीएयु-१, बीडीयु-१, फुले वसु.
		चवळी	सोनाली, पीडीकेव्ही- ऋतुजा.
		हरभरा	फुले दिग्विजय, विकास, विजय, विक्रम.
		राजमा	फुले (जीआरबी-९०२).
		मूग	बीपीएमआर-१४५.
३.	तेलबिया	भुईमूग	टीएजी-१२४, टीएजी-७३, जेएएल-७७६.
		करडई	पीबीएनएस-१८४, पीबीएनएस-१५४, फुले गोल्ड (एसएसएफ-१५-३५), फुले भिवरा(एसएसएफ-१३-७१), फुले निरा (एसएसएफ-१२४-४०).
		जवस	एलएसएल-९३.
४.	भाजीपाला	कांदा	फुले समर्थ,
		टोमॅटो	फुले जयश्री, फुले केशरी, कोकण विजय.
		घोसाळी	फुले कोमल
		वांगी	कोकण प्रभा
		मिरची	पीडीकेव्ही हिरकणी
५.	फळपिके	संत्रा	काटोल
		चिंच	शिवाई, फुले श्रावणी
		काजू	वेंगुर्ला- १ ते ९
		नारळ	टी x डी, डी x टी
		आंबा	रत्ना, हापूस.
		डाळिंब	भगवा, फुले भगवा सुपर
		सिताफळ	फुले जानकी
		केळी	फुले प्राईड
		पपई	फुले विजया

❖ चारही कृषी विद्यापीठात कार्यरत एकुण संशोधन केंद्र/प्रकल्प (२०२०-२२)

विद्यापीठाचे नाव	संशोधन केंद्र	अ.भा.स.सं.प्रकल्प	एकुण
मफुकृवि, राहुरी	२७	४५	७२
डॉ.पंदेकृवि, अकोला	२३	२४	४७
वनामकृवि, परभणी	१९	२३	४२
डॉ.बासाकोकृवि, दापोली	१६	१४	३०
एकुण	८५	१०६	१९१

❖ महत्वपूर्ण संशोधन केंद्रांची यादी :

वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

अ.क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्रोत
१.	कापूस संशोधन केंद्र,महेबुब बाग	परभणी	परभणी	१९१८	कापूस	राज्यशासन
२.	ज्वार संशोधन केंद्र, वनामकृवि, परभणी	परभणी	परभणी	१९२८	ज्वारी	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
३.	कापूस संशोधन योजना, वनामकृवि, परभणी	परभणी	परभणी	१९६९	कापूस, सोयाबीन	राज्यशासन / विद्यापीठ
४.	परोपजीवी कीटक संशोधन योजना वनामकृवि, परभणी	परभणी	परभणी	१९७४	-	राज्य(आकस्मिक निधी) + विद्यापीठ निधी
५.	उद्यानविद्या संशोधन योजना (फळबाग) वनामकृवि, परभणी	परभणी	परभणी	१९७४	भेंडी, सोयाबीन, करडई	राज्यशासन
६.	गहु व मका संशोधन केंद्र, वनामकृवि, परभणी	परभणी	परभणी	१९७५	गहू, मका	विद्यापीठ व चाचणी प्रयोग
७.	कोरडवाहू शेती संशोधन केंद्र	परभणी	परभणी	१९७७	सोयाबीन, कापूस, मूग, ज्वारी, तूर.	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
८.	पेरसाळ संशोधन योजना वनामकृवि, परभणी	परभणी	परभणी	१९८०	पेरसाळ	१००% राज्यशासन

अ.क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्रोत
९.	फळसंशोधन केंद्र, वनामकृवि, परभणी	औरंगाबाद	औरंगाबाद	१९३७	आंबा	राज्यशासन
१०.	बाजरी संशोधन केंद्र, वैजापूर	वैजापूर	औरंगाबाद	१९७३	सोयाबीन, तुर, बाजरी, ज्वारी, हरभरा	१००% राज्यशासन
११.	राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प पैठण रोड, औरंगाबाद	औरंगाबाद	औरंगाबाद	१९८५	बाजरी, सोयाबीन, गहू	१००% राज्यशासन
१२.	कृषि संशोधन केंद्र, बदनापूर जि. जालना	बदनापूर	जालना	१९५१	तूर, हरभरा, मूग, उडीद	७५% केंद्र, २५% राज्य
१३.	मोसंबी संशोधन केंद्र, बदनापूर, जि. जालना.	बदनापूर	जालना	२००६	मोसंबी, लिंबू	विद्यापीठ
१४.	कापूस संशोधन केंद्र देगलुर रोड, नांदेड	नांदेड	नांदेड	१९४१	कापूस,	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
१५.	केळी संशोधन केंद्र, नांदेड देगलूर रोड	नांदेड	नांदेड	२००६	केळी, ज्वारी, सोयाबीन, करडई	१००% राज्यशासन
१६.	सिताफळ संशोधन केंद्र, अंबाजोगाई	अंबाजोगाई	बीड	१९९७	सीताफळ	१००% राज्यशासन
१७.	गळितधान्य संशोधन केंद्र, लातूर	लातूर	लातूर	१९५६	सुर्यफूल, सोयाबीन, जवस, भूईमूग, तीळ.	राज्यशासन (१०० टक्के), केंद्र (७५+२५)
१८.	कृषि संशोधन केंद्र, सोमनाथपूर	सोमनाथपूर	लातूर	१९६३	सोयाबीन, भात, ज्वारी, कापूस	१००% राज्यशासन
१९.	प्रादेशिक ऊस संशोधन केंद्र वसमतनगर, ता, वसमत जि. हिंगोली	वसमतनगर	हिंगोली	१९६६	ऊस, सोयाबीन, गहू हरभरा	१००% राज्यशासन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

अ.क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्त्रोत
१.	कृषि संशोधन केंद्र, सावळविहीर फार्म, ता. राहाता.	सावळविहीर, राहाता	अहमदनगर	१९१५	सुर्यफुल, सोयाबीन, हरभरा	१००% राज्यशासन
२.	प्रभारी अधिकारी, कृषि संशोधन केंद्र, चास, ता. जि. अहमदनगर	चास	अहमदनगर	१९४१	सोयाबीन, तूर, मटकी, कुलथी, बाजरी, चवळी	विद्यापीठ
३.	बांधबंदिस्तीचा अर्थशास्त्रीय अभ्यास करावयाची योजना, कृषि अर्थशास्त्र विभाग, मफुकृवि, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९५८-५९	अर्थशास्त्र संबंधित संशोधन	राज्यशासन
४.	कृषि अर्थशास्त्र अनुसंधान सबळ करण्याची योजना, कृषि अर्थशास्त्र विभाग, मफुकृवि, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९६३-६४	अर्थशास्त्र संबंधित संशोधन	राज्यशासन
५.	टोमॅटो सुधार योजना, उद्यानविद्या विभाग, मफुकृवि, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९६५	टोमॅटो व कांदा	उत्पादके चाचणी निधी व फिरता निधी
६.	गवत संशोधन योजना, मफुकृवि, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९६९	गवत संबंधित संशोधन	राज्यशासन
७.	बहुव्यापक योजना, कृषि अर्थशास्त्र विभाग, मफुकृवि, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९७०	अर्थशास्त्र संबंधित संशोधन	केंद्रसरकार १०० टक्के
८.	कापूस सुधार प्रकल्प, मफुकृवि, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९७२	कापूस	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन

अ.क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्षे	प्रमुख पीक	निधी स्त्रोत
९.	सुक्ष्म अन्नद्रव्य संशोधन योजना, मृदविज्ञान व कृषि रसायनशास्त्र विभाग, मफुकृवि, राहुरी.	राहुरी	अहमदनगर	१९७२	सुक्ष्म अन्नद्रव्य संबंधित संशोधन	राज्य (Non-plan)
१०.	कडधान्य सुधार प्रकल्प, मफुकृवि, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९७३	हरभरा, तुर, मका	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
११.	पश्चिम महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांच्या उत्पादन खर्चाचा अभ्यास करण्याची कायमस्वरूपी यंत्रणा	राहुरी	अहमदनगर	१९७९	अर्थशास्त्र संबंधित संशोधन	राज्यशासन
१२.	कांदा साठवण संशोधन योजना, उद्यानविद्या विभाग, मफुकृवि, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९८१-८२	कांदा	उत्पादके चाचणी निधी व फिरता निधी
१३.	बियाणे तंत्रज्ञान व संशोधन योजना, बियाणे विभाग, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९८३	बियाणे तंत्रज्ञान व संशोधन	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
१४.	राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प, अवर्षण प्रवण उपकेंद्र (वनशेती) कृषिविद्या विभाग, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९८४	बांबू प्रयोग व जनरल बांबू, फळझाडे, वनझाडे,	राज्यशासन
१५.	गो संशोधन व विकास प्रकल्प.		अहमदनगर	१९८६	गो संशोधन	फिरता निधी

अ.क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्त्रोत
१६.	औषधी व सुगंधी वनस्पती प्रकल्प, म.फु.कृ.वि., राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९९०	औषधी व सुगंधी वृक्षाची जोपासना करणे हा प्रमुख उद्देश	विद्यापीठ फिरता निधी
१७.	सर्वसमावेशक मेंढी सुधार प्रकल्प, दख्खनी प्रक्षेत्र योजना, मफुकृवि, राहुरी	राहुरी	अहमदनगर	१९९२	सर्वसमावेशक मेंढी संशोधन	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
१८.	कृषि संशोधन केंद्र, धुळे	धुळे	धुळे	१९५३ (गवत संशोधन केंद्र - १९६३)	गवत संशोधन	राज्यशासन
१९.	तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगाव	जळगाव	जळगाव	१९९३	पानवेल, मुग, उडीद, भुईमूग, तीळ, कापूस	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
२०.	केळी संशोधन केंद्र, जळगाव	जळगाव	जळगाव	१९६९	केळी	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
२१.	कृषि संशोधन केंद्र, राधानगरी, जि. कोल्हापूर	राधानगरी	कोल्हापूर	१९४८	ऊस	राज्यशासन
२२.	कृषि संशोधन केंद्र, गडहिंगलज जि. कोल्हापूर	गडहिंगलज	कोल्हापूर	१९५७	तंबाखू, सोयाबीन, हरभरा	राज्यशासन
२३.	प्रादेशिक ऊस आणि गूळ संशोधन केंद्र, कोल्हापूर	कोल्हापूर	कोल्हापूर	१९५८	ऊस	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
२४.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, उप-पर्वितय विभाग, कोल्हापूर	कोल्हापूर	कोल्हापूर	१९८५	मका, नाचणी, वरी, बरटी, राळा	राज्यशासन

अ.क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्षे	प्रमुख पीक	निधी स्त्रोत
२५.	कृषि संशोधन केंद्र, निफाड, जि. नाशिक	निफाड,	नाशिक	१९३२	तेलबिया, तृणधान्य, कडधान्य	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
२६.	कांदा व द्राक्ष संशोधन केंद्र, पिंपळगाव(ब.) ता. निफाड जि. नाशिक	निफाड	नाशिक	कांदा-१९५९ द्राक्ष-१९६४	कांदा, द्राक्ष	राज्यशासन
२७.	डळिंब संशोधन आणि तंत्रज्ञान प्रसार केंद्र, लखमापुर ता. बागलाण जि. नाशिक	लखमापुर	नाशिक	२०१२	डळिंब	राज्यशासन व इतर
२८.	प्रभारी अधिकारी, कृषि संशोधन केंद्र, वडगाव मावळ,	वडगाव मावळ	पुणे	१९४०	भात	राज्यशासन/ विद्यापीठ
२९.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, गणेशखिंड, पुणे	गणेशखिंड	पुणे	भाजीपाल सुधार प्रकल्प- १९४३	भाजीपाला व फळपिके	राज्यशासन
३०.	कृषि संशोधन केंद्र, लोणावळा, जि. पुणे	लोणावळा	पुणे	१९५८	भात	राज्यशासन
३१	देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, पशुसंवर्धन, दुग्धशास्त्र विभाग, कृषि महाविद्यालय, पुणे	पुणे	पुणे	२०२०	देशी गाय संशोधन	राज्यशासन
३२	कृषि संशोधन केंद्र, कसबे डिग्रज ता. मिरज, जि. सांगली	कसबे (मिरज)	सांगली	१९५८	सोयाबीन, भुईमूग, हळद	राज्यशासन
३३.	मध्यवती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगाव, ता. फलटण जि. सातारा	पाडेगाव (फलटण)	सातारा	१९३२	ऊस	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन

अ.क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्त्रोत
३४.	विभागीय गहू गेरवा संशोधन केंद्र, महाबळेश्वर	महाबळेश्वर	सातारा	१९४१	गहू	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
३५.	कृषि संशोधन केंद्र, कराड	कराड	सातारा	१९४८	कोरडवाहू पिके संशोधन	राज्यशासन
३६.	कृषि संशोधन केंद्र, मोहोळ, जि. सोलापूर	मोहोळ	सोलापूर	१९१८	ज्वारी	राज्यशासन
३७.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सोलापूर	सोलापूर	सोलापूर	१९३३	कोरडवाहू पिके संशोधन	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
३८.	कृषि संशोधन केंद्र, जेऊर ता. करमाळा जि. सोलापूर	जेऊर (करमाळा)	सोलापूर	१९४१	ऊस	राज्यशासन
३९.	कडधान्य व तेलबिया पिके संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, पंढरपूर जि. सोलापूर	पंढरपूर	सोलापूर	१९८१	कडधान्य व तेलबिया	राज्यशासन

डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला

अ. क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्त्रोत
१.	कापूस संशोधन केंद्र, डॉ. पंदेकृवि, अकोला	अकोला	अकोला	१९७२	कापूस	७५% केंद्र, २५%राज्यशासन
२.	तेलबिया संशोधन केंद्र, डॉ. पंदेकृवि, अकोला	अकोला	अकोला	१९७२	भुईमूग, करडई, सुर्यफुल	भुईमूग व करडी - राज्य १००% सुर्यफुल - ७५% केंद्र, २५%राज्यशासन

अ. क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्रोत
३.	संशोधन अभियंता, कापणी पश्चात अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान डॉ. पंदेकृवि, अकोला	अकोला	अकोला	१९७२	कृषि अभियांत्रिकी विषयक संशोधन	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
४.	ज्वारी संशोधन शास्त्रज्ञ, ज्वारी संशोधन विभाग, डॉ. पंदेकृवि, अकोला	अकोला	अकोला	१९७५	ज्वारी	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
५.	मत्स्यशास्त्र संशोधन विभाग, डॉ. पंदेकृवि, अकोला	अकोला	अकोला	१९७८	मत्स्यबीज संगोपन	१००% राज्यशासन
६.	बियाणे तंत्रज्ञान संशोधन केंद्र डॉ. पंदेकृवि, अकोला	अकोला	अकोला	१९८०	कपाशी, उडीद, मुग सुर्यफुल, तुर, सोयाबीन, भुईमुग, हरभरा, ज्वारी, करडई, गहू ,	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
७.	गहू संशोधन विभाग, डॉ. पंदेकृवि, अकोला. कृषि नगर डॉ. पंदेकृवि, अकोला	डॉ. पंदेकृवि, अकोला. कृषि नगर	अकोला	१९८१	गहू	आय सी ए आर/ राज्य खाजगी कंपनी
८.	वरिष्ठ संशोधन शास्त्रज्ञ कडधान्य संशोधन विभाग, डॉ. पंदेकृवि, अकोला	अकोला	अकोला	१९८२	मूग, उडीद, हरभरा	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
९.	मिरची व भाजीपाला संशोधन केंद्र डॉ. पंदेकृवि, अकोला	अकोला	अकोला	१९८२	मिरची व भाजीपाला	राज्यशासन

अ. क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्रोत
१०.	कृषि पध्दती व पर्यावरण केंद्र, डॉ. पंदेकृवि, अकोला	अकोला	अकोला	१९८४	सोयाबीन, ज्वारी	राज्यशासन, विद्यापीठ
११.	पानवेली संशोधन केंद्र, दिवठाणा पो. चंडिकापुर, ता. अकोट जि. अकोला	दिवठाणा (अकोट)	अकोला	१९८९	पानवेली व पान पिंपरी	विद्यापीठ
१२.	कृषि व कृषि - आधारित उद्योगांमधील ऊर्जा वरील अखिल भारतीय समन्वयित संशोधन प्रकल्प	अकोला	अकोला	१९९०	कृषि अभियांत्रिकी विषयक संशोधन	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
१३.	कृषि संशोधन केंद्र, तारसा, ता. मौदा जि. नागपूर	तारसा, (मौदा)	नागपूर	१९९०	ऊस	विद्यापीठ
१४.	प्रादेशिक फळ संशोधन केंद्र, काटोल जि. नागपूर	काटोल	नागपूर	१९६९	फळपिके	विद्यापीठ
१५.	पानवेली संशोधन केंद्र, रामटेक जि. नागपूर	रामटेक	नागपूर	१९६९	पानवेली	विद्यापीठ
१६.	कृषिवन शेती संशोधन प्रकल्प, कृषि महाविद्यालय, नागपुर	नागपुर	नागपूर	१९९१	बांबु, संत्रा सागवान, निलगिरी,	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
१७.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सिंदेवाही, जि. चंद्रपूर	सिंदेवाही	चंद्रपूर	१९९१	धान पिके, सोयाबीन, हरभरा, तीळ जवस, मूग, करडई.	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन

अ. क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्रोत
१८.	कृषि संशोधन केंद्र, एकार्जुना, जि. चंद्रपुर	एकार्जुना (वरोरा)	चंद्रपुर	१९७४	भात	७५% केंद्र, २५%राज्यशासन
१९.	कृषि संशोधन केंद्र, नवेगावबांध जि. गोंदिया	नवेगावबांध	गोंदिया	१९६९	ऊस, धान पिके	राज्यशासन, विद्यापीठ
२०.	प्रभारी अधिकारी, कृषि संशोधन केंद्र, आमगांव म्हाली, जि. गोंदिया	आमगांव म्हाली	गोंदिया	१९८०	धान, रब्बी- लाखोरी व मोवरी	राज्यशासन
२१.	कृषि संशोधन केंद्र, अचलपूर ता. अचलपूर जि. अमरावती	अचलपूर	अमरावती	१९२९	धान, तूर, सोयाबीन, कापूस, रंगीत कापूस, ज्वार, बोरु, ताग, भुईमूग, मुग, उडीद, रागी, भेंडी, हळद, अद्रक, मिरची	राज्यशासन
२२.	प्रादेशिक संशोधन केंद्र, अमरावती जि. अमरावती	अमरावती	अमरावती	१९७०	सोयाबीन	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
२३.	कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ, वाघापूर रोड	वाघापूर रोड यवतमाळ	यवतमाळ	१९२०	कापूस, तूर, सोयाबीन, भुईमुग, मुग, ज्वारी, मका, सुर्यफुल, हरभरा, करडई, उडीद	विद्यापीठ
२४.	कृषि संशोधन केंद्र, मालेगाव रोड, वाशीम	वाशीम	वाशीम	१९१८	गहू	केंद्र सरकार

अ. क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्षे	प्रमुख पीक	निधी स्रोत
२५.	कृषि संशोधन केंद्र, जीटीसी जवळ जेल रोड बुलडाणा	बुलडाणा	बुलडाणा	१९२८	मका, दुग्धम तृणधान्य	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
२६.	कृषि संशोधन केंद्र, कुटकी, पो. छोटी आर्वी, जि. वर्धा	कुटकी (हिंगणघाट)	वर्धा	१९६९	तृणधान्ये	विद्यापीठ
२७.	कृषि संशोधन केंद्र, साकोली, जि. भंडारा	साकोली	भंडारा	१९६९	भात	राज्यशासन
२८.	कृषि संशोधन केंद्र, सोनापूर, गडचिरोली	सोनापूर	गडचिरोली	१९९१	फळपिके	विद्यापीठ

डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ,

दापोली

अ. क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्रोत
१.	कृषि संशोधन केंद्र, शिरगांव, रत्नागिरी	शिरगांव	रत्नागिरी	१९१३	भात, भुईमूग, तीळ	राज्यशासन, केंद्र, विद्यापीठ
२.	प्रादेशिक नारळ संशोधन केंद्र, भाटये, जि. रत्नागिरी	भाटये	रत्नागिरी	१९५५	नारळ, जायफळ, दालचिनी, कोकम, सुपारी, काळीमिरी.	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
३.	सागरी जीवशास्त्रीय संशोधन केंद्र, झाडगाव, रत्नागिरी	झाडगाव	रत्नागिरी	१९५७	सागरी जीवशास्त्रीय संशोधन	राज्यशासन / विद्यापीठ
४.	कृषि संशोधन केंद्र, आवाशी, ता. खेड, जि. रत्नागिरी	आवाशी (खेड)	रत्नागिरी	१९६४	भात, चवळी, कुळीथ, भेंडी, भुईमूग	राज्यशासन, विद्यापीठ
५.	मध्यवर्ती संशोधन केंद्र, वाकवली, ता. दापोली, जि. रत्नागिरी	दापोली	रत्नागिरी	१९७४	आंबा, काजू, नारळ	राज्यशासन/ विद्यापीठ
६.	सहयोगी संशोधन संचालक, प्रादेशिक कृषि संशोधन केंद्र कर्जत. जि. रायगड	कर्जत	रायगड	१९१९	भात, मका, हरभरा, काकडी, वांगी	७५% केंद्र, २५% राज्यशासन
७.	सुपारी संशोधन केंद्र, केळस्कर पाखाडी, श्रीवर्धन, जि. रायगड	श्रीवर्धन	रायगड	१९५३	सुपारी	राज्यशासन, विद्यापीठ

अ. क्र.	संशोधन केंद्राचे नाव	गाव	जिल्हा	स्थापना वर्ष	प्रमुख पीक	निधी स्रोत
८.	खार जमिन संशोधन केंद्र पनवेल बंदर रोड, ता. पनवेल, जि. रायगड	पनवेल	रायगड	१९५९	भात, वाल, कलिंगड, मिरची, वांगी	राज्यशासन
९.	कृषि संशोधन केंद्र, रेपोली, ता. माणगाव, जि. रायगड	रेपोली (माणगाव)	रायगड	१९७५	भात	राज्यशासन/ विद्यापीठ
१०.	कृषि संशोधन केंद्र, फोंडाघाट, ता. कणकवली, जि. सिंधुदुर्ग	फोंडाघाट (कणकवली)	सिंधुदुर्ग	१९४७	भात, आंबा मधुमका, मूग, कुळीथ, वाली, ऊस,	राज्यशासन / विद्यापीठ महसुल
११.	प्रादेशिक फळ संशोधन केंद्र वेंगुर्ला, जि. सिंधुदुर्ग	वेंगुर्ला	सिंधुदुर्ग	१९५७	आंबा, काजू, कोकम, फणस, जांभुळ क्षेत्र	राज्यशासन, विद्यापीठ, केंद्र
१२.	पशुधन संशोधन केंद्र, निळेली, ता. कुडाळ, जि. सिंधुदुर्ग	निळेली (कुडाळ)	सिंधुदुर्ग	१९६२	चारापिके	विद्यापीठ
१३.	आंबा संशोधन उपकेंद्र, रामेश्वर, जि. सिंधुदुर्ग	रामेश्वर , विजयदुर्ग	सिंधुदुर्ग	१९७८	आंबा	राज्यशासन/ विद्यापीठ
१४.	ऊस संशोधन केंद्र, नापणे, जि. सिंधुदुर्ग	नापणे (वैभववाडी)	सिंधुदुर्ग	२०२०	ऊस	विद्यापीठ महसुल
१५.	तारापोरवाला सागरी जीवशास्त्रीय संशोधन केंद्र, नवीन प्रशासकीय इमारत, बांद्रा, मुंबई	बांद्रा	मुंबई	१९५१	मत्स्य बीजनिर्मिती व संवर्धन	१०० % राज्यशासन
१६.	कृषि संशोधन केंद्र, पालघर वळण नाका, माहीमरोड, जि.पालघर	पालघर	पालघर	१९५७	भात, भाजीपाला, फळझाडे	राज्यशासन

❖ सन २०१८ ते २०२२ पर्यंत शासनास सादर केलेले महत्वपूर्ण संशोधन प्रकल्प

अ.क्र.	कृषि परिषदेची मान्यता / ठराव	शासनास शिफारशीत संशोधन प्रकल्प	आवश्यक निधी व सद्यस्थिती
१.	शासनास सादर केलेले पत्र क्र. जा.क्र.मकृप/संशोधन/९७ वी बैठक /२६५५/२०१८ दि. ०६/१२/२०१८. ठराव क्र.२१/९७/२०१८ दि.२३/१०/२०१८	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत विभागीय गहु गेरवा संशोधन केंद्र, महाबळेश्वर, जि. सातारा येथे प्रस्तावित स्ट्रॉबेरी संशोधन केंद्राच्या प्रस्तावात पंचवार्षिक योजने अंतर्गत ८ पदे आर्थिक तरतुदीसह आवर्ती वेतन खर्च रु. ६०.६० लाख, आवर्ती खर्च रु ३१.५० लाख, अनावर्ती खर्च रु. १२८.४० लाख असा एकूण रु. २२०.५० लाख एवढ्या रक्कमेच्या प्रस्तावास महाराष्ट्र शासनाकडून १०० टक्के निधीची मंजूरी मिळणेसाठी कृषि परिषद शासनास शिफारस करीत आहे.	रुपये २२०.५० लाख (राज्यशासन) प्रलंबित
२.	शासनास सादर केलेले पत्र क्र. जा.क्र.मकृप/संशोधन/ ७५९/२०२१ दि.३०/०३/२०२१ ठराव क्र.२१/१०४ दि.२२/०२/२०२१	डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ,अकोला अंतर्गत प्रादेशिक संत्रा संशोधन केंद्र,काटोल तसेच उद्यानविद्या विभाग, अकोला व कृषि महाविद्यालय, नागपूर या तीन ठिकाणी संत्रा सुधार प्रकल्प राबविण्यास व त्यासाठी रु.८०२ लाख रकमेची तरतूद करण्यास कृषि परिषद शासनास शिफारस करते.	रुपये ८०२ लाख (राज्यशासन) प्रलंबित
३.	शासनास सादर केलेले पत्र क्र. जा.क्र.मकृप/संशोधन/७६६/२०२१ दि.३१/०३/२०२१ ठराव क्र.०९/१०४ दि.२२/०२/२०२१	वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ,परभणी येथे हवामान बदल संशोधन केंद्र स्थापनेच्या प्रस्तावास व त्यासाठी लागणारे मनुष्यबळ, यंत्र सामुग्री, इमारत संशोधनासाठी प्रयोगशाळा व इतर बाबींसाठी अंदाजे रु.१४७१.१५ लक्ष (चौदा कोटी एकाहत्तर लाख पंधरा हजार) इतक्या खर्चाच्या प्रस्तावास कृषि परिषद प्रशासकिय मान्यता प्रदान करते व शासनास शिफारशित करते.	रुपये १४७१.१५ लाख (राज्यशासन) प्रलंबित

अ.क्र.	कृषि परिषदेची मान्यता / ठराव	शासनास शिफारशीत संशोधन प्रकल्प	आवश्यक निधी व सद्यस्थिती
४.	शासनास सादर केलेले पत्र क्र. जा.क्र.मकृप/संशोधन/७५८/२०२१ दि.३०/०३/२०२१ ठराव क्र.१०/१०४/दि.२२/०२/२०२१	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत देशी गायीचे पालन करणे, प्रजनन क्षमता वाढविणे, पशु आहार व्यवस्थापन, लसीकरण अद्ययावत तंत्रज्ञान वापर करून गर्भरोपन करणे, लिंगनिहाय विर्य पुरवठा करणे, गायीचे नियमित आरोग्य तपासणी करणे, दुध उत्पादन वाढविणे इ.बाबींसाठी आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करणे तसेच अपारंपारिक उर्जा स्रोतांचा वापर करून उर्जा बचत करणे व गोठयाकरीता स्वच्छ, हरित व निरोगी वातावरण निर्माण करणे याकरीता महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत कृषि महाविद्यालय पुणे येथील पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागांतर्गत देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यास रु.२०० लाख निधी खर्चास कृषि परिषद प्रशासकिय मंजूरी प्रदान करते व शासनास शिफारशीत करते.	रुपये २०० लाख (राज्यशासन) शासन निर्णय क्र. मफुकृ२०२०/प्र.क्र.६६/७ अ, दि.२२.०२.२०२१ प्रकल्प मंजूर निधी वितरण रुपये २०० लाख
५.	शासनास सादर केलेले पत्र क्र. जा.क्र.मकृप/संशोधन/२०९३/२०२१ दि.२१/१०/२०२१ ठराव क्र.१२/१०५/२०२१ दि.२७/०९/२०२१	डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला अंतर्गत विदर्भातील हवामान बदलास अनुकूल पीक वाणांची निर्मिती व पीक उत्पादकता वाढविणेसाठी संशोधन प्रकल्प राबविण्याकरिता लागणारी पायाभूत संशोधन सुविधा निर्माण करून हा प्रकल्प विभाग प्रमुख कृषि वनस्पतीशास्त्र विभाग यांचेकडील तीन वर्षे कालावधीसाठी राबविण्याकरिता प्रकल्प खर्च रु.१४००.०० लाख या प्रस्तावास कृषि परिषद प्रशासकिय मंजूरी प्रदान करते तसेच राज्य शासनाच्या मंजूरी करिता शिफारस करते.	रुपये १४०० लाख (राज्यशासन) प्रलंबित